

УДК 351.74(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1336836>

I.V. ЗОЗУЛЯ,

професор кафедри загальноправових дисциплін
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
м. Харків, Україна; e-mail: journals@meta.ua;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3507-0012>

ЧИ Є ЄВРОПЕЙСЬКОЮ НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ?

I.V. ZOZULIA,

Professor, Chair of General Law Disciplines,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Doctor of Law, (Full) Professor,
Kharkiv, Ukraine; e-mail: journals@meta.ua;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3507-0012>

IS THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE EUROPEAN?

Постановка проблеми

Вже досить тривалий час на веб-сайті одного з відомчих вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України перебуває інформаційний банер, який запрошує усіх бажаючих стати офіцером *європейської української поліції*. Слід визнати це такою доволі оригінальною новацією, навіть зважаючи на те, що на момент створення Національну поліцію України достатньо довго іміджено іменували Новою поліцією.

До речі, така *практика іменування поліції в якості "нової"* не була винаходом саме України – Бет К. Гриннер (Beth K. Greener) свого часу констатувала, що у 2009 році в Сальвадорі, Камбоджі та Гаїті за результатами поліцейської реформи *"нова національна цивільна поліція повинна бути повністю незалежна від збройних сил і під цивільним контролем"*, що *"ця нова міжнародна поліція передбачає збільшення готовності, здібності та здатності дійових осіб здійснювати поліцейські дії в інших юрисдикціях при певних ситуаціях, як з точки зору забезпечення тимчасової охорони правопорядку сили та в плані довгострокових програм розвитку"* [1, с.110]. Так само Р. Спенсер Кідд (R. Spencer Kidd) вже тепер згадує про *нову національну поліцію Німеччини* (поліцію порядку) 1936 року, або про скасування всієї місцевої поліції Ісландії та її передачу до складу *нової національної поліції* у 1972 році [2, с.6, 13]. Яскравою ознакою сьогодення також можна вважати створення у 2013

році в Нідерландах *нової національної поліції "Politie"* [3] тощо.

Щодо України, то *пріоритет назви "європейська українська поліція"* мабуть належить колишньому Прем'єр-міністру України А. Яценюку, який ще на початку квітня 2015 року, задовго до появи самої поліції, "зазначив, що законопроекти з реформування МВС передбачають чіткі права і повноваження поліцейського: "Ми робимо великий крок у справжній реформі колишньої радянської системи міліції і перехід до *європейської української поліції* – за змістом, формою і за значенням" [4]. Разом із тим, як видно, але саме в такому словосполученні – *"європейська українська поліція"* – Національну поліцію України ніхто в світі не іменує. Можливо, цей термін призначений тільки для внутрішнього, так само, як і "Нова поліція", імідженого вживання. До того ж, певну пересторогу викликає достатньо безпелаяційна заява у 2016 році Л. Белкіна, що *"європейські повноваження не можуть бути надані українській поліції"* [5].

Разом із тим, сам факт існування Національної поліції держави Україна, яка принаймні територіально є європейською, зобов'язує превентивно підходити до сприйняття Національної поліції як правоохоронного органу європейської держави, а *підтвердження можливості вже сьогодні вважати її європейською українською поліцією в сенсі її внутрішньої готовності відповідати стандартам організації та діяльності поліцейських органів Європейської Співдружності,*

визначити метою статті. Хоча, на нашу думку, ознака "європейськості" скоріше за природою є ментальною і не може слугувати в якості чергової гарної наліпки. До речі, певне розуміння сутності "європейськості" надають засоби масової інформації, що стосовно до тієї ж Національної поліції може частково трансформуватись у відчуття безпеки, "сервіс, якість обслуговування, і якість запропонованих послуг", толерантність [6]; мова навіть може йти про проходження "тесту на європейськість" [7], або про "європейські стандарти і філософію" [8]. І. Герасимов разом із співавторами доктринально "європейськість" розуміє як форму інституційного втілення, рамковий феномен, статус [9, с.138, 141–142].

Виходячи з цього, новизна статті полягає в авторському погляді на проблему, що раніше не досліджувалась, а завдання містяться у пошуку засад "європеїзації" Національної поліції у чинному законодавстві; сприйнятті та відображенні у засобах масової інформації європейських засад Національної поліції; аналізі стану самоідентифікації Національної поліції в якості європейської та підтримки Міністерством внутрішніх справ України європейської та євроатлантичної інтеграції як елемента власної "європеїзації".

Щодо наукових витоків проблеми, то серед таких сьогодні стосовно міліції, поліції та європейського співробітництва можна назвати порівняльно-правовий аналіз організаційно-правових засад діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України О.С. Проневича [10]; доктринальний підхід до європейської моделі поліції (міліції) як мети сягання у реформуванні ОВС України І.В. Зозулі [11]; засади управління цивільною поліцією ООН О.О. Телічкина [12]; особливості європейського поліцейського та кримінального правового співробітництва на прикладі шведських досліджень в європейському праві М. Бергстрем (Bergström M.) та Джонссон Корнелл А. (Jonsson Cornell A.) [13]; засади створення та функціонування поліцейських сил та їх співпраці між собою та разом із органами ЄС, таких як Європол, з метою запобігання та вирішення транскордонних злочинів Вікстрем Р.Д. (Vikström R.D.) [14] тощо. Стосовно розвитку сектора безпеки і оборони, що має вплив на становлення Національної поліції як європейської, це дослідження "Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи" Центра Разумкова [15] та інші, що є засадничими стосовно проблем євроінтеграції та становлення Національної поліції як європейської.

Пошук засад "європеїзації" Національної поліції у чинному законодавстві

Поперед усього, в пошуку європейських ознак у поліції України слід звернутись до чинного законодавства, оскільки тільки воно формує правові засади організації та діяльності Національної поліції України.

З одного боку можна зауважити, що будь-яка відсутність суттєвих і плідних контактів з європейськими поліцейськими органами (а тільки з ними за напрямками діяльності є сенс порівнювати Національну поліцію України) та набуття практичного досвіду аж ніяк не робить її автоматично європейською – рівно як відсутність мовної практики з носіями мови свідчить про прогалини в її вивченні. І навпаки, наявність таких контактів дозволяє сподіватись на бажане. Але чи передбачає взагалі базове нормативно-правове забезпечення таку "європеїзацію" Національної поліції? Чи є в ньому позначка про державну політику сприйняття Національної поліції України європейською?

Слід зазначити, що на відміну від європейськості як статусної ознаки, в самому широкому випадку "європеїзацією", на думку А. Ілларіонова, є "процес поширення звичаїв, звичок, стандартів (безвідносно до їх політико-правового характеру), наявних в європейських країнах", до чого також можна додати – й *набуття означених звичаїв, звичок, стандартів*. Тому, оскільки європейська поліція працює за єдиними відповідними стандартами, *під європеїзацією української поліції можна розуміти процес інтеграції Національної поліції України в правове коло поліцейської співдружності європейських країн на засадах рівноправного партнера*.

А поки сьогодні за пп.32–34 Положення про Національну поліцію за Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 877 [16], Національна поліція, відповідно до покладених на неї завдань, "здійснює представництво та забезпечує виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі та Європейському поліцейському офісі (Європолі)", "організовує взаємодію правоохоронних та інших державних органів України з Інтерполом, Європолом, а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу", "використовує та надає іншим правоохоронним органам України доступ до інформаційно-телекомунікаційних систем і банків даних Інтерполу та Європолу, а також вносить до цих банків даних інформацію правоохоронних органів України".

Але, чи є співробітництво з Європолом прямою ознакою того, що Національна поліція України є європейською? На жаль, ні в Законі України "Про Національну поліцію" [17], ні в Положенні про Національну поліцію [16] такого немає взагалі – саме найближче співробітництво з Європолом, як видно, здійснюється "відповідно до покладених на неї (Національної поліції. – Авт.) завдань", як за назвою п.4 Положення [16]. А в формулюванні таких завдань можна було би углядіти принаймні віддалено та завуальовано *засади європеїзації Національної поліції тільки у підпунктах 1 і 2 пункту 3 означеного Положення* – це "реалізація державної політики" та "забезпечення формування державної політики". При цьому, цілком зрозуміло, що *озвучені в пп.1 п.3 сфери забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку є виключно внутрішніми*.

Тому, тільки розглядаючи державну політику як "практичну діяльність політичних суб'єктів і органів державної влади з реалізації виробленого політичного курсу та досягнення конкретних політичних цілей", як зазначають Ю.В. Ковбасюк із співавторами, як вид її діяльності тільки четвертий (міжнародний) рівень виводить на контакти з ООН, ЮНЕСКО, ЄС, НАТО, СНД та ін. [18, с.12, 13] – тобто, стосовно до Національної поліції України може якось умовно наближати її до європейської.

Вважаємо, що до категорії "інших" міжнародних європейських організацій за напрямком діяльності Національної поліції України можуть бути віднесені Європейська комісія, Організація з безпеки і співробітництва в Європі та її Парламентська асамблея, Рада Європи, Асоціація європейських прикордонних регіонів, Євровійсько, Карпатський євро регіон, Середземноморський союз, Північний паспортний Союз, Ініціатива НАТО у Південно-Східній Європі. І хоча НАТО не є правоохоронним органом, але підтримувані ним цінності демократії, індивідуальної свободи, верховенства права тощо, розділяються й Національною поліцією України (ст.ст.1, 6 Закону України "Про Національну поліцію" від 02.07.2015 р. № 580–VIII [17]).

При цьому, означена теза частково вже знайшла розвиток у роботі "Міжнародне поліцейське співробітництво: світова перспектива" за редакцією Даніель Дж. Кеніг (Daniel J. Koenig) і Діліп К. Дас (Dilip K. Das), що становить сучасний і докладний звіт про нові на той час міжнародні спільні ініціативи [19].

Засоби масової інформації щодо європейських засад Національної поліції

Слід зазначити, що поява нового правоохоронного органу – поліції – стала певною подією в житті держави, поданої як елемент довгоочікуваного реформування Міністерства внутрішніх справ України. З цього приводу П. Порошенко 25.08.2015 року зауважив, що "ми – європейська країна, і *поліція є ключовим атрибутом європейської країни*" [20]. Можна погодитись, що ситуативно це правильна позиція, але, поперше, в якості "ключового атрибута європейської країни" Національна поліція України на той час могла сприйматись тільки у вигляді багатобічного задатку, оскільки ніяких вагомих результатів за нею ще не могло бути за визначенням. По-друге, сприйняття поліції Президентом саме в якості "ключового атрибута" може вказувати далеко не на другорядну роль, яку, на його думку, поліція має відігравати в країні. І, по-третє, вказівка на "європейськість" нашої держави мимоволі може тим самим авансом освілювати означеною "європейськістю" й Національну поліцію. Саме це й було відправною точкою публікацій ЗМІ про появу та становлення Національної поліції України.

Разом із тим, на нашу думку, слід виділити три основних часових періоди, за яких суттєво змінювався зміст і контекст публікацій щодо появи та результатів діяльності Національної поліції. По-перше, це період ейфорії кінця 2015 року, за якого зі шпальт засобів масової інформації практично не сходили екзальтовані статті та світлини про нову українську поліцію – про різке вікове "омолодження" особового складу; про її новий, західного стилю, вигляд; про перехід на нові методи, принципи та стандарти роботи; про забезпечення патрульних зарубіжним автотранспортом; про перспективи роботи в поліції тощо. Наприклад, це такі публікації, як "ГАИ будет работать до появления новой полиции", "Полиция начнет полноценно работать только после внесения всех поправок в законодательство Украины", "Любовь киевлян к новой полиции", "Із чого зроблена нова патрульна поліція: форма, амуніція та транспорт", "В День государственного флага во Львове заработает новая полиция" тощо. Наряду з ними були й застережливі публікації – "Эка Згуладзе. Я очень, очень не люблю, когда система начинает прикрываться процессом", "Зовні поліція, всередині – менти" та ін.

2016 рік у цілому ознаменувався поступовим звиканням населення до поліції, її порівнянням з колишньою міліцією та викриттям недоліків в її

роботі. Відповідно, й назви тогочасних публікацій в ЗМІ: "Як виглядає реформа поліції з середини. Розмова із заст. начальника управління кадрового забезпечення Національної поліції Львівщини", "Статистика преступности. Полиция начала регистрировать абсолютно все обращения, – Деканоидзе", "О настоящей полиции", "Згуладзе. Патрульная полиция меня уже раздражает. Это тонущий «островок» без комплексной реформы", "Досвід ЄС: чому нова поліція має навчитися чути громаду" та ін.

2017 та початок наступного, 2018 років характеризувались не тільки взаємним "притиранням" населення до поліції, а поліції до населення, але й більш прискіпливими вимогами до все ще невисокого професіоналізму та суттєвих прогалин й поточних проблем у діяльності поліціантів¹. Тому характерними є й назви публікацій засобів масової інформації, таких як: "Недобор в полиции. На сегодня полиции не хватает 20 тыс. сотрудников", "Презентация про набір до патрульної поліції", "Чи беруть хабарі нові поліцейські. Сповідь патрульного", "Реформа поліції перемога чи провал", "Подготовка полицейских. Система обучения будущих полицейских будет кардинально изменена" тощо.

Слід зазначити, що поява поліції в Україні замість міліції принесла з собою для широких верств населення в їх суб'єктивному розумінні скоріше не виключно її показні умовні європейські ознаки (той же самий однострій американського зразка, автомобілі – з Японії), але й ознаки прийдешніх нових змін. І засоби масової інформації достатньо точно відобразили не тільки сподівання, але й хвилювання суспільства з цього приводу. Можна сказати, що на шпальтах ЗМІ навіть "зчепилися" позиції насадженого Міністерством внутрішніх справ України позитивного іміджу поліції та реалії її недовіршеності [22]. Хоча, як зазначає експерт Центру політико-правових реформ О. Банчук, "загальний рівень соціологічної довіри чи недовіри формується через ЗМІ, телевізійну картинку. Він не відображає об'єктивно, чи стала краще працювати поліція і конкретно підрозділ поліції на якійсь території, чи ні" [23]. Тому, можливо, через наявні в поліції проблеми вітчизняні засоби масової інформації сьогодні не тільки особливо не згадують про яку би то не було "європейськість" Національної поліції, але й взагалі уника-

ють цього. А що стосується зарубіжних ЗМІ, то в цьому у них взагалі немає особливої потреби.

Заради об'єктивності можна подивитись також публікації засобів масової інформації й щодо аналогічної "європейськості" *тепер вже колишньої міліції*. Слід визнати, що їх було суттєво більше. Наприклад, у 2007 році в ЗМІ йшлося про "Реформування міліції у дзеркалі європейської поліцейстики – що ми робимо не так" [24], трохи пізніше – "Говорити і діяти по-європейськи. Міліція Дніпропетровська готується до Євро-2012", "Могильов: У нас радянська міліція – треба зробити європейською", "Експерт: українська міліція набагато толерантніша за європейську", "МВС: Експеримент покаже, наскільки готова міліція до європейських стандартів діяльності". Тут навіть можна углядіти підтвердження тези, що "очікування європейськості поліції було більш заворужуючим моментом, ніж будь-яка дійсність".

Стан самоідентифікації Національної поліції в якості європейської

Наразі, по завершенню понад двох років її існування, певний інтерес становлять питання *самовизначеності, самосприйняття та самовідчуття*, що можуть бути складовими поняття *самоідентифікації*, Національної поліції України в якості європейської. І хоча С. Дацюк вважає, що ці процеси не є тотожними (цит. за О.К. Романчуком [25]), але все ж, на нашу думку, такими, що мають ознаки деякої синонімічності. При цьому, О.С. Мошенський питання самоідентифікації поліцейського пов'язує з його політичною свідомістю [26, с.211]. Більш поглиблені загальні питання європейської ідентичності як наднаціонального концепта та засади Хартії європейської ідентичності доктринально розглядає М.А. Козловець у роботі "Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації" [27, с.351–375].

Слід враховувати, що зазвичай термін "самоідентифікація" застосовується до особистості. Але стосовно Національної поліції, як центрального органу виконавчої влади, цей термін можна розглядати в межах "корпоративної самоідентифікації", оскільки у повній мірі відповідає як бажанню, так і заходам формування колективного уявлення не тільки Національної поліції про себе, але й населення про поліцію. Хоча стосовно мети дослідження *значущими для нас можуть бути тільки факти самосприйняття Національної поліції в якості європейської*. І, як зазначає М.О. Гребенюк, "самоідентифікація є саме тим компонентом ідентичності, який може виступати (в оптимальному випадку) в ролі прискорювача процесу переструктуризації ідентичності відповідно до нових соціальних вимог" [28, с.227]. Важливим

¹ До речі, вітчизняні філологи наполягають саме на такому іменуванні співробітників поліції, на відміну від кальки їх російського перекладу [21].

при цьому, на думку Бен Бредфорд (Ben Bradford), Пол Кінтон (Paul Quinton), Енді Мігіль (Andy Myhill) та Джиліан Портер (Gillian Porter), є заохочення співробітників поліції до змін в організаційній та особистій практиці, пов'язане з групою ідентичністю в моделях організаційної справедливості і класичними проблемами щодо "культури копів", а також небезпекою надмірної ідентифікації з організацією і контрпродуктивними типами дотримання, які можуть виникнути [29].

Тому, може розглядатись дещо як позитивний вплив на рівень передбачуваної самоідентифікації Національної поліції річної давнини підрахунків Центра Разумкова, що "в Україні до таких соціальних інститутів, як... поліція україномовні респонденти ставляться з більшою довірою" [30]. Хоча, при цьому, виходячи з відсутності вагомих соціально-психологічних досліджень у цьому напрямку, можна вважати, що самовизначеність, самосприйняття та самовідчуття Національної поліції України в якості європейської поліції не поширюється далі важливих, традиційно характерних для вітчизняних правоохоронних органів, далеко не "містечкових" проблем – професійного становлення та професійної мотивації її співробітників. При тому, що перебування молодого людини на поліцейській посаді вже повинно бути превентивним синонімом її високої професійної підготовки, своєрідним маркером професіоналізму. Саме цей, треба сподіватись, тимчасовий, дисбаланс, досі не дозволяє казати про щире європейську самовизначеність, самосприйняття та самовідчуття пересічного поліцейського на засадах європейської ідентичності. При тому, що керівництво Міністерства та Національної поліції займає іншу, більш оптимістичну позицію, сподіваючись на солідарність поліцейських органів країн Європи й говорячи про взаємодію та впровадження новітніх європейських практик у діяльність Національної поліції України.

Підтримка МВС України європейської та євроатлантичної інтеграції як елемента "європеїзації"

Саме таку назву отримав розділ Річного (за 2017 р.) звіту проектного офісу при Міністерстві внутрішніх справ України [31], який створювався "щоб надати Міністерству додаткову підтримку під час його трансформації в сучасне правоохоронне агентство європейського зразка...". Зокрема, повідомлялось про підписання 14.12.2016 р. угоди про стратегічне співробітництво між Україною та Європолом (розробка аналітичних звітів та створення спільних слідчих груп з державами ЄС); "завершення роботи по розробці законопроектів та змін до Постанов Кабінету Міністрів

України по імплементації директив ЄС про перевезення небезпечних вантажів та посвідчення водія"; "підписано проект "Управління процесами міграції та притулку" (створення міграційного менеджменту європейського зразка); "МВС також приєдналося до реалізації Процесу планування та оцінки сил НАТО (ППОС), а також консультацій з розробки нових цілей, зокрема: а) планування та бюджетування; б) розвитку взаємосумісності; в) кіберзахисту; г) гендерних перспектив".

Разом із тим, як видно, поки "Підтримка МВС України європейської та євроатлантичної інтеграції" набуває ознак переважно односторонніх преференцій з боку ЄС, де бенефіціаром виступає Міністерство внутрішніх справ України. Цілком зрозуміло, що така *політика, спрямована тільки на отримання від країн ЄС новітніх поліцейських технологій, фінансової чи технічної підтримки, не є рівноправною партнерською*, а потребує й відповідних зустрічних кроків. Тому тут цілком доречним було би, через з понад рік існування "проектного офісу", висунення з боку Міністерства гасла "Через навчання – до реального партнерства!" і пошук можливостей більш дієвої участі з власними пропозиціями в інтересах ЄС. Тим більш, враховуючи, що поки *позитив для ЄС "Підтримки..." з боку України* обмежується тільки "здійсненням функцій Національного контактного пункту для організації взаємодії органів державної влади України з Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству, Європейською комісією та Європейським судом аудиторів", у рамках чого 25-29.07.2017 р. "була перевірена правильність використання європейських коштів під час реалізації одного з проектів ЄС".

Аналогічним закордонним "донором" сьогодні можна вважати й Консультативну місію Європейського Союзу (КМЄС=EUAM), яка з 2014 року надає допомогу, серед інших державних органів, також і Міністерству внутрішніх справ України та Національній поліції, "у послідовному реформуванні сектору цивільної безпеки шляхом стратегічних консультацій і практичної підтримки заходів з реформування згідно зі стандартами ЄС та міжнародними принципами належного врядування та дотримання прав людини" [32]. Тільки з останніх її заходів можна назвати такі, як "Мобільний підрозділ КМЄС розпочинає роботу в Полтаві круглим столом з представниками громадськості та органів місцевого самоврядування" (18.04.2018), "Європейські і канадські поліцейські проводять тренінги з особистої безпеки для Нацполіції України" (03.04.2018), "Керуй, показуючи приклад – КМЄС провела тренінг з лідерства для

вищого керівництва поліції" (26.03.2018), "Технічна підтримка КМЕС допоможе поліції в інформаційно-аналітичній роботі та боротьбі з кіберзлочинністю" (15.02.2018) та ін.

Найбільш важливим наразі з позицій прагнення до "європеїзації" Міністерства внутрішніх справ України можна вважати введення в ньому посади заступника Міністра з питань європейської інтеграції та створення на веб-сайті Міністерства рубрики "Євроінтеграція" із закладками "Угода про асоціацію", "Візовий діалог", "Співробітництво з ЄС", "Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи".

В структурі МВС України сьогодні функціонує й Департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції, який, як повідомляється, "бере участь у формуванні основних напрямів державної політики у сфері міжнародного співробітництва, зокрема, європейської та євроатлантичної інтеграції, забезпечує виконання завдань і функцій, покладених на Міністерство внутрішніх справ..., щодо формування державної політики з питань міжнародного співробітництва, та контролю за реалізацією державної політики з питань міжнародного співробітництва структурними підрозділами апарату МВС, територіальними органами, закладами, установами і підприємствами, що належать до сфери управління МВС, Національною гвардією України, центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Міністром внутрішніх справ" [33].

Не деталізуючи надмірної уваги на відсутності згадки про "євроатлантичну інтеграцію" в назві Департаменту всупереч позначеному однойменному завданню шостому його роботи та з посиланням на МВС України в частині його повноважень, слід нагадати зауваження І.В. Яковюк, що інтеграційний процес виключно до Євросоюзу, це схематична послідовність таких етапів, як зона вільної торгівлі → митний союз → спільний ринок → валютний союз → політична інтеграція; а також що інтеграція до ЄС розуміє, серед іншого, й наявність наднаціональних інститутів, делегування інститутам ЄС права реалізації окремих суверенних прав і широкого спектру повноважень, єдиної правосуб'єктності тощо [34, с.5–8]. Це пояснює, чому сьогодні окремих департаментів або міністерств не спроможні "формуєвати основні напрями державної політики у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції". Тобто, оперуючи тепер вже не вживаними поняттями базису та надбудови, очікувати на європейську інтеграцію, а звідси – й на "європеїзацію" Міністерства внутрішніх справ

України або Національної поліції – як результату роботи відповідного Департаменту МВС України, можна буде тільки після побудови належного економічного базису в державі.

Дещо більш результативні практичні напрацювання в напрямку "європеїзації" Національної поліції, на нашу думку, нараховуються в активі Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції [35], що представляє Україну в Інтерполі та з 2010 року і в Європолі, активно забезпечує створення іміджу європейською українською поліцією, та діяльність якого потребує на окреме дослідження.

Висновки

Таким чином, підсумовуючи, можна зазначити, що введена у 2015 році в обіг керівництвом держави та Міністерства внутрішніх справ України назва "європейська українська поліція" стосовно новоствореної Національної поліції України, так і не отримала станом на сьогодні широкого розповсюдження в Україні. Разом із тим, той глибинний сенс, що закладений в цій назві, у повній мірі відповідав тогочасним очікуванням населення від появи нового правоохоронного органу. В тому числі, й головному з них – бажанню отримати в Україні висококваліфіковану поліцію на кшталт поліції європейських країн. На жаль, швидкоплинного умовного "перенесення" чужого позитивного досвіду та прийомів ефективної діяльності поліцейських органів країн Європи на терени України не відбулось та й не могло відбутись через низку цілком об'єктивних причин. Тим не менш, засади європейського та євроатлантичного тренду щодо майбутнього Національної поліції України вже закладені, і для того, щоб вони відбулися, треба зважити на такі основні реалії:

1. Національна поліція не може бути постійним бенефіціаром коштів і поліцейських технологій від країн Євросоюзу – треба розвивати внутрішні людські, технічні та інтелектуальні ресурси та інтегруватись у правове коло поліцейської співдружності європейських країн на засадах рівноправного партнера. Означена євроінтеграція у повній мірі можлива тільки після побудови належного економічного базису в державі.

2. Українська поліція набуде умовного статусу європейської тільки тоді, коли її корпоративний менталітет та менталітет пересічного поліцейського стануть європейськими. Інакше кажучи, Національна поліція України має не тільки професійно "самоідентифікуватись" в якості європейської, але й бути визнана за таку. Будь-яке штучне насаджування іміджу європейської поліції без реальних змін не є перспективним.

В цілому, питання "чи є європейською Національна поліція України?", є риторичним. Але ствердну відповідь на нього щодо стану *внутрішньої готовності української поліції* відпові-

дати стандартам організації та діяльності поліцейських органів Європейської Співдружності, сьогодні давати зарано.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Beth K. Greener. The New International Policing. Palgrave Macmillan UK, 2009. 192 p.
2. R. Spencer Kidd. Police uniforms of Europe 1615–2015. Volume one Iceland-Norway-Sweden-Finland-Denmark. Lulu.com, 2017. 90 p.
3. Netherlands. URL: <https://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Netherlands>.
4. "Ми переходимо до європейської української поліції – за змістом, формою і за значенням", – Арсеній Яценюк. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/248075602>. 06.04.2015.
5. Белкін Л. Європейські повноваження не можуть бути надані українській поліції. *Юридична газета online*. 26.10.2016. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/evropeyski-povnovazheniya-ne-mozhut-but-i-nadani-ukrayinskiy-policiyi-.html>
6. Львів_у чому ж європейськість. URL: <http://kava.lviv.ua/ua/article/5534/~lviv-jevropejske-misto>. 12.11.2014.
7. Тест на європейськість. URL: <http://www.dancor.sumy.ua/blogs/entries/112697>. 13.11.2013.
8. Ківалов стверджує про європейськість нового Кримінально-процесуального кодексу. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/1329577-kivalov-ctverdgue_pro_e_vropeyskist_novogo_kriminalno_protseualnogo_kodeksu.html. 20.03.2012.
9. Новая имперская история Северной Евразии. Часть 2. Балансирование имперской ситуации: XVIII–XX вв. / И. Герасимов, М. Могильнер, С. Глебов ; под ред. И. Герасимова. Казань : "Ab Imperio, 2017". 630 с.
10. Проневич О. С. Організаційно-правові засади діяльності поліції (міліції) Німеччини, Польщі та України: порівняльно-правовий аналіз: монографія. Х. : НікаНова, 2011. 508 с.
11. Зозуля І. В. Європейська модель поліції (міліції) як мета сягання у реформуванні ОВС України: доктринальний підхід. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2008. № 19. С. 177–189.
12. Теличкин А. А. Управление гражданской полицией ООН: монография : под общ. ред. А. М. Бандурки. Х. : Нац. ун-т внутр. дел, 2003. 425 с.
13. Bergström, M., & Jonsson Cornell, A. (2014). European police and criminal law co-operation (Swedish Studies in European Law). Oxford, England: Hart Publishing, 236 p.
14. Vikström, R. D. (2014). European Union Police Cooperation 1991–2013. Faculty of Management and Governance, European Studies. 87 p.
15. Європейська інтеграція України: внутрішні чинники і зовнішні впливи. *Національна безпека і оборона*. 2013. № 4–5 (141–142). С. 2–54.
16. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. *Офіційний вісник України*. 2015. № 89. Ст. 2971.
17. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
18. Державна політика : підручник / [ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін.]. К. : НАДУ, 2014. 448 с.
19. International Police Cooperation: A World Perspective. Edited by Daniel J. Koenig and Dilip K. Das. Lexington Books, 2001. 208 p.
20. Президент дав старт патрульній поліції в Одесі. Нова поліція в Україні є символом революційних реформ. URL: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-dav-start-patrulnij-policiyi-v-odesi-nova-policiya-35860>. 25.08.2015.
21. Городенська К. Поліцейський – поліційний – поліціант. *Культура слова*. 2015. № 83. С. 131–132.
22. Зозуля І. В. Нова поліція України: образ, що створюється. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : матеріали міжнародної наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 19–20 лютого 2016 р.). Ужгород : Ужгородськ. нац. ун-т, 2016. С. 156–160.
23. Реформа поліції: питання без відповідей. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29025524.html>. 07.02.2018.
24. Реформування міліції у дзеркалі європейської поліцейстики – що ми робимо не так. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/reformuvannya-militsiji-u-dzerkali-jevropejskoji-politsejistyky-scho-my-robymo-ne-tak>. 27.08.2009.
25. Романчук О. К. Проблеми національної ідентифікації в умовах інформаційної війни. URL: <http://universum.lviv.ua/magazines/universum/2017/4/nac-ident.html>.
26. Мошенський О. С. Чи має бути український поліцейський політично освіченим? (про доцільність запровадження політичної освіти в національній поліції України). *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Х. : ХНУВС, 2017. С. 209–212.

27. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
28. Гребенюк М. О. Самоідентифікація як механізм формування ідентичності особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2010. Вип. 8. С. 219–228.
29. Ben Bradford, Paul Quinton, Andy Myhill, and Gillian Porter. Why do 'the law' comply? Procedural justice, group identification and officer motivation in police organizations. *European Journal of Criminology*. 2013. Vol 11, Issue 1, pp. 110–131. DOI: <https://doi.org/10.1177/1477370813491898>.
30. Міщенко М. Українці зліва направо. URL: <http://razumkov.org.ua/statti-ta-interviu/ukraintsi-zliva-napravo>. 28.04.2017.
31. Річний звіт проектного офісу при Міністерстві внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/infographic/2017/COVV/nacionalna_policiya/Richniy_zvit_Proektnogo_ofisu_pri_Minist_ervstvi_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm. 21.12.2017.
32. Про нас. Наша місія [EUAM Ukraine]. URL: <http://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us>.
33. Департамент міжнародного співробітництва та європейської інтеграції. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/409_Departament_mizhnarodnogo_spivrobotnictva_ta_vropeyskoj_integracii.htm.
34. Яковюк І. В. Теоретичні основи європейської інтеграції. *Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фахове вид.* 2014. Вип. 2 (6). 12 с. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/63681/59179>.
35. Департамент міжнародного поліцейського співробітництва. URL: <http://interpol.np.gov.ua/?cat=16>

REFERENCES

1. Beth, K. Greener. (2009). *The New International Policing*. Palgrave Macmillan UK (in Eng.).
2. Spencer, R. Kidd. (2017). *Police uniforms of Europe 1615–2015. Volume one Iceland-Norway-Sweden-Finland-Denmark*. Lulu.com (in Eng.).
3. Netherlands. Retrieved from: <https://www.interpol.int/Member-countries/Europe/Netherlands> (in Eng.).
4. "My perekhodymo do yevropeys'koyi ukrayins'koyi politsiyi – za zmistom, formoyu i za znachennyam", – Arseniy Yatsenyuk [We are moving to the European Ukrainian police - in terms of content, form and meaning,"- Arseniy Yatsenyuk]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/248075602> (in Ukr.).
5. Byelkin, L. (2016). Yevropeys'ki povnovazhennya ne mozhut' buty nadani ukrayins'kiy politsiyi [European powers can not be granted to the Ukrainian police]. *Yurydychna hazeta online*. Retrieved from: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/evropeyski-povnovazhennya-ne-mozhut-buti-nadani-ukrayinskiy-politsiyi-.html> (in Ukr.).
6. *L'viv_ u chomu zh yevropeys'kist'* [Lvov_ in what is Europeaness]. Retrieved from: <http://kava.lviv.ua/ua/article/5534/~lviv-jevropejske-misto>. 12.11.2014.
7. *Test na yevropeys'kist'* [European test]. Retrieved from: <http://www.dancor.sumy.ua/blogs/entries/112697> (in Ukr.).
8. *Kivalov stverdzhuye pro yevropeys'kist' novoho Kryminal'no-protseusual'noho kodeksu* [Kivalov claims that the new Code of Criminal Procedure is European]. Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/1329577-kivalov_ctverdgue_pro_e_vropeyskist_novogo_kriminalno_protseusualnogo_kodeksu.html (in Ukr.).
9. Gerasimov, I., Mogil'ner M., & Glebov S.; Gerasimov I. (Red.). (2017). *Novaya imperskaya istoriya Severnoy Yevrazii. Chast' 2. Balansirovaniye imperskoy situatsii: 18–20 vv.* [New imperial history of Northern Eurasia. Part 2. Balancing the imperial situation: 18-20 centuries]. Kazan': Ab Imperio (in Russ.).
10. Pronevych, O. S. (2011). *Orhanizatsiyno-pravovi zasady diyal'nosti politsiyi (militsiyi) Nimechchyny, Pol'shchi ta Ukrayiny: porivnyal'no-pravovyy analiz: monohrafiya* [Organizational and legal bases of police (police) activity of Germany, Poland and Ukraine: comparative legal analysis: monograph]. Kharkiv: NikaNova (in Ukr.).
11. Zozulia, I. V. (2008). Yevropeys'ka model' politsiyi (militsiyi) yak meta syahannya u reformuvanni OVS Ukrayiny: doktrynal'nyy pidkhid [The European model of the police (militia) as a target in the reformation of the Ukrainian Interior Ministry: a doctrinal approach]. *Borot'ba z orhanizovanoyu zlochynnytyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)*, (19). 177–189 (in Ukr.).
12. Telichkin, A. A., Bandurka, A. M. (Red.). (2003). *Upravleniye grazhdanskoy politsiyey OON: monografiya* [United Nations Civilian Police Administration: monograph]. Kharkiv: Nats. un-t vnutr. del (in Russ.).
13. Bergström, M., & Jonsson Cornell, A. (2014). *European police and criminal law co-operation (Swedish Studies in European Law)*. Oxford, England: Hart Publishing (in Eng.).
14. Vikström, R. D. (2014). *European Union Police Cooperation 1991–2013*. Faculty of Management and Governance, European Studies (in Eng.).
15. Yevropeys'ka intehtratsiya Ukrayiny: vnutrishni chynnyky i zovnishni vplyvy [European integration of Ukraine: internal factors and external influences]. *Natsional'na bezpeka i oborona*, 2013. 4–5(141–142). 2–54 (in Ukr.).

16. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Natsional'nu politsiyu [On Approval of the Provision on the National Police]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny (28.10.2015 No 877). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, (89). 2971 (in Ukr.).
17. Pro Natsional'nu politsiyu [About the National Police]. Zakon Ukrayiny (02.07.2015 No 580–8). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (40–41). 379 (in Ukr.).
18. Kovbasyuk, YU. V., Vashchenko, K. O., & Surmin, YU. P. (2014). *Derzhavna polityka : pidruchnyk* [State Policy: Tutorial]. Kyiv: NADU (in Ukr.).
19. International Police Cooperation: A World Perspective. Edited by Daniel J. Koenig and Dilip K. Das. Lexington Books, 2001 (in Eng.).
20. *Prezydent dav start patrol'niy politsiyi v Odesi. Nova politsiya v Ukrayini ye symvolom revolyutsiynnykh reform* [The president has started the patrol police in Odessa. The new police in Ukraine are a symbol of revolutionary reforms]. Retrieved from: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-dav-start-patrolnij-policiyi-v-odesi-nova-policiya-35860> (in Ukr.).
21. Horodens'ka, K. (2015). Politseys'kyy – politsiynny – politsiyant [Police Officer - Police Officer]. *Kul'tura slova*, (83). 131–132 (in Ukr.).
22. Zozulia, I. V. (2016). Nova politsiya Ukrayiny: obraz, shcho stvoryuyet'sya [New Police in Ukraine: the image being created]. *Pravova derzhava: istoriya, suchasnist' ta perspektyvy formuvannya v Ukrayini: materialy mizhnarodnoyi nauk.-prakt. konf. Uzhhorod: Uzhhorods'k. nats. un-t* (s. 156–160) (in Ukr.).
23. *Reforma politsiyi: pytannya bez vidpovidey* [Police reform: unanswered questions]. Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/29025524.html> (in Ukr.).
24. *Reformuvannya militsiyi u dzerkali yevropeys'koyi politseyistyky – shcho my robymo ne tak* [Police reform in the mirror of European police science - what we do wrong]. Retrieved from: <https://helsinki.org.ua/articles/reformuvannya-militsiji-u-dzerkali-jevropejskoji-politsejistyky-scho-my-robymo-ne-tak> (in Ukr.).
25. Romanchuk, O. K. *Problemy natsional'noyi identyfikatsiyi v umovakh informatsiynoyi viyny* [Problems of national identification in the conditions of information warfare]. Retrieved from: <http://universum.lviv.ua/magazines/universum/2017/4/nac-ident.html> (in Ukr.).
26. Moshens'kyy, O. S. (2017). Chy maye buty ukrayins'kyy politseys'kyy politychno osvichenym? (pro dotsil'nist' zaprovadzhennya politychnoyi osvity v natsional'niy politsiyi Ukrayiny) [Should a Ukrainian policeman be politically educated? (on the expediency of introducing political education in the National Police of Ukraine)]. *Pidhotovka politseys'kykh v umovakh reformuvannya systemy MVS Ukrayiny*. Kharkiv: KHNUVS (s. 209–212) (in Ukr.).
27. Kozlovets', M. A. (2009). *Fenomen natsional'noyi identychnosti: vyklyky hlobalizatsiyi: monohrafiya* [The phenomenon of national identity: the challenges of globalization: a monograph]. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka (in Ukr.).
28. Hrebenyuk, M. O. (2010). Samoidentyfikatsiya yak mekhanizm formuvannya identychnosti osobystosti [Self-identification as a mechanism for the formation of identity of the individual]. *Problemy suchasnoyi psykholohiyi*, (8). 219–228 (in Ukr.).
29. Bradford, B., Quinton, P., Myhill, A., & Porter, G. (2013). Why do 'the law' comply? Procedural justice, group identification and officer motivation in police organizations. *European Journal of Criminology*, 11 (1). 110–131. DOI: <https://doi.org/10.1177/1477370813491898> (in Eng.).
30. Mishchenko, M. *Ukrayintsi zliva napravo* [Ukrainians from left to right]. Retrieved from: <http://razumkov.org.ua/statti-ta-interviu/ukrayintsi-zliva-napravo> (in Ukr.).
31. *Richnyy zvit proektnoho ofisu pry Ministerstvi vnutrishnikh sprav Ukrayiny* [Annual report of the project office under the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. Retrieved from: http://mvs.gov.ua/ua/infographic/2017/COVV/nacionalna_policiya/Richnyy_zvit_Proektnogo_ofisu_pri_Minist_ervstvi_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm (in Ukr.).
32. *Pro nas. Nasha misiya (EUAM Ukraine)* [About us. Our mission is (EUAM Ukraine)]. Retrieved from: <http://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us> (in Ukr.).
33. *Departament mizhnarodnoho spivrobitnytstva ta yevropeys'koyi intehratsiyi* [Department of International Cooperation and European Integration]. Retrieved from: http://mvs.gov.ua/ua/pages/409_Departament_mizhnarodnoho_spivrobitnytstva_ta_vropeyskoi_integracii.htm (in Ukr.).
34. Yakovyuk, I. V. (2014). Teoretychni osnovy yevropeys'koyi intehratsiyi [Theoretical Foundations of European Integration]. *Teoriya i praktyka pravoznavstva: elektron. nauk. fakhove vyd.*, 2(6). Retrieved from: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/63681/59179> (in Ukr.).
35. *Departament mizhnarodnoho politseys'koho spivrobitnytstva* [Department of International Police Cooperation]. Retrieved from: <http://interpol.np.gov.ua/?cat=16> (in Ukr.).

Надійшла 23.04.2018

РЕКОМЕНДОВАНЕ ЦИТУВАННЯ (RECOMMENDED CITATION), АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS)

Зозуля І. В. Чи є європейською Національна поліція України? Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2018. № 3. С. 30–39. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2018_3_6.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1336836>

Розглянуто засади "європеїзації" Національної поліції у чинному законодавстві; визначена практика сприйняття та відображення у засобах масової інформації європейських засад Національної поліції; зроблено аналіз стану самоідентифікації Національної поліції в якості європейської та підтримки Міністерством внутрішніх справ України європейської та євроатлантичної інтеграції як елемента власної "європеїзації". Показано, що термін "європейська українська поліція" було застосовано виключно з іміджевою метою, і він не отримав розповсюдження, рівно як миттєво не з'явилась і висококваліфікована поліція на кшталт поліції європейських країн. Визначено, що вітчизняна поліція потребує на розвиток внутрішніх людських, технічних та інтелектуальних ресурсів задля інтеграції у правове коло поліцейської співдружності європейських країн на рівноправних засадах. Показано, що українська поліція має професійно "самоідентифікуватись" в якості європейської та бути визнана за таку.

Ключові слова: європейський тренд та європейський статус; Національна поліція України; європейська та євроатлантична інтеграція

Зозуля І.В. Является ли европейской Национальная полиция Украины?

Рассмотрены основы "европеизации" Национальной полиции в действующем законодательстве; определена практика восприятия и отражения в средствах массовой информации европейских принципов Национальной полиции; сделан анализ состояния самоидентификации Национальной полиции в качестве европейской и поддержки Министерством внутренних дел Украины европейской и евроатлантической интеграции как элемента собственной "европеизации". Показано, что термин "европейская украинская полиция" применялся исключительно с имиджевой целью, и он не получил распространения, равно как мгновенно не появилась и высококвалифицированная полиция, подобная полиции европейских стран. Определено, что отечественная полиция требует развития внутренних человеческих, технических и интеллектуальных ресурсов для интеграции в правовое поле полицейского содружества европейских стран на равноправных началах. Показано, что украинская полиция должна профессионально "самоидентифицироваться" в качестве европейской и быть признана такой.

Ключевые слова: европейской тренд и европейский статус; Национальная полиция Украины; европейская и евроатлантическая интеграция

Zozulia I.V. Is the National Police of Ukraine European?

The fact that the National Police of Ukraine, which is territorially European, does not yet testify to the possibility today to consider the National Police as the European Ukrainian police in the sense of its internal readiness to conform to the standards of organization and operation of the police forces of the European Commonwealth. The answer to this problem can be solved by such tasks as searching for the principles of "Europeanization" of the National Police in the current legislation; perception and display in the media of the European fundamentals of the National Police; analysis of the status of self-identification of the National Police as a European and supporting European and Euro-Atlantic integration as an element of its own "Europeanization" by Ministry of Internal Affairs of Ukraine. According to the results of the study, it is shown that the term "European Ukrainian police" was used by the leadership of the state and the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, as well as the term "new police of Ukraine", solely in order to maintain the image, and was not widely disseminated either in Ukraine or in the world. At the same time, a new law enforcement agency was expected in Ukraine. The main reason for this was the hope of getting high-level police officers like in the European police forces. But the "transfer" of borrowed positive experience and methods of effective work of the police authorities of Europe to Ukraine did not take place and could not have happened due to a number of objective reasons. However, the principles of the European and Euro-Atlantic trend regarding the future of the National Police of Ukraine have already been laid down and for that, it's will taken place, we must consider the following basic realities: 1. National police cannot be a permanent beneficiary of funds and police technologies from the European Union – it is necessary to develop internal human, technical and intellectual resources and integrate into the legal circle of the police community of European countries on the principles of an equal partnership. The stated European integration is fully possible only after building a proper economic basis in the state. 2. The Ukrainian police will acquire the conditional status of a European one only when its corporate mentality and the mentality of the average policeman become European. In other words, the National Police of Ukraine must be not only professionally "self-identify" as a European, but also be recognized as such. Any artificial imposition of the image of the European Police without real changes is not promising.

Key words: European trend and European status; National Police of Ukraine; European and Euro-Atlantic integration